

ปัญหาเกี่ยวกับชาวญวนในประเทศไทยตั้งแต่สมัย
พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวถึงสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
(พ.ศ. ๒๓๖๗ - ๒๔๕๓)

นางสาวบุษดี ลิ้มพะสุต

ศูนย์วิจัยทรัพยากร

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาความหลังสุกรปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต
แผนกวิชาประวัติศาสตร์

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. ๒๕๒๐

116244904

Problems Concerning the Vietnamese in Thailand
From the Reign of King Rama III to the Reign of King Rama V
(A.D. 1824 - 1910).

Miss Pussadee Limbasuta

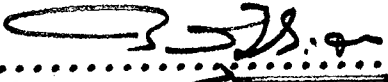
A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts
Department of History

Graduate School
Chulalongkorn University

1977

ศูนย์วิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยเป็น
ส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิต

.....

คณะกรรมการตรวจวิทยานิพนธ์

.....ศาสตราจารย์ ดร.วิศิษฐ์ ประจวบเหมาะ)
คณบดี
.....ประธานกรรมการ
(ศาสตราจารย์ ดร.เพ็ญศรี คุ้ม)

.....กรรมการ
(ศาสตราจารย์ รอง ศยามานนท์)

.....กรรมการ
(ศาสตราจารย์ วิลาสวงค์ พงศ์บุตร)

.....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุษกร กาญจนจारी)

อาจารย์ผู้ควบคุมการวิจัย

ศาสตราจารย์ วิลาสวงค์ พงศ์บุตร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุษกร กาญจนจारी

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์เรื่อง ปัญหาเกี่ยวกับชาวนานในประเทศไทยตั้งแต่สมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวถึงสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ. ๒๓๖๓-๒๔๕๓)

โดย นางสาวนุสดี ลิ้มพะสุต

แผนกวิชา ประวัติศาสตร์

หัวข้อวิทยานิพนธ์ ปัญหาเกี่ยวกับชาวจวนในประเทศไทย ตั้งแต่สมัยพระบาท-
สมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว จนถึง สมัยพระบาทสมเด็จ
พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ. ๒๓๖๗ - ๒๔๕๓)

ชื่อ ผู้สื ดิมพะสุต แผนกวิชา ประวัติศาสตร์

ปีการศึกษา ๒๕๑๘

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ในการเขียนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ คือ เพื่อศึกษาในเชิงประวัติ-
ศาสตร์เกี่ยวกับปัญหาทางด้านการเมืองการปกครอง ซึ่งสืบเนื่องจากชาวจวน
ในประเทศไทยในช่วงระยะเวลาตั้งแต่สมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว
จนถึงพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ. ๒๓๖๗ - ๒๔๕๓)
โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาชาวจวนในรัชกาลที่ ๕ ซึ่งสร้างความกระทบกระเทือน
อย่างยิ่งต่ออธิปไตยและบูรณะภาพของประเทศไทยในขณะนั้น

เนื้อหาของวิทยานิพนธ์แบ่งออกเป็น ๕ บท ไม่นับรวมบทนำและบทสรุป
บทนำเป็นการอธิบายความสำคัญของเรื่อง วัตถุประสงค์และประโยชน์ในการค้นคว้า
วิจัย ขอบเขตและอุปสรรคในการวิจัย วิธีดำเนินการค้นคว้า และคำชี้แจงบาง
ประการ ในบทที่ ๑ กล่าวถึงสาเหตุที่กำหนดให้ชาวจวนต้องอพยพออกจากประเทศ
ของตน และมีปัจจัยที่สนับสนุนให้ชาวจวนเลือกเดินทางเข้ามาอาศัยพักพิงและตั้งหลัก
แหล่งในเมืองไทย ตั้งแต่ปลายสมัยกรุงศรีอยุธยา จนถึงรัชกาลที่ ๕ แห่งกรุงรัตน-
โกสินทร์ บทที่ ๒ แสดงทัศนะของรัฐบาลไทยต่อชาวจวนที่อพยพเข้ามา ซึ่งมีผลต่อ
ลักษณะการจัดวางระเบียบวิธีปกครองชาวจวนในไทย ตลอดจนปัญหาที่เกิดจากวิธี
ปกครองที่ล้าสมัยและบกพร่องหะหลวม บทที่ ๓ และบทที่ ๔ กล่าวโดยละเอียด
ถึงปัญหาทางด้านการเมืองการปกครองในรัชกาลที่ ๔ และที่ ๕ ซึ่งชาวจวน

เป็นปัจจัยเกี่ยวข้องในฐานะที่เป็นชนกลุ่มน้อย และเป็นกองกำลังจำนวนหนึ่งของ
ประเทศ และปัญหาที่ชาวญวนในไทยกลายเป็นเครื่องมือสำคัญของประเทศ
จักรวรรดินิยมฝรั่งเศส ในการขยายเขตอาณานิคมมาทางดินแดนลาวและเขมร
ทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย ปัญหาที่ยุติลงในที่สุด ด้วยการที่ไทยยอมสูญเสีย
มณฑลบูรพาให้แก่ฝรั่งเศสไป และฝรั่งเศสได้ตกลงยกเลิกสิทธิสภาพนอกอาณาเขต
เหนือคนเอเชียในบังคับฝรั่งเศส ซึ่งรวมทั้งคนญวนทั้งหมดในประเทศไทย
ในบั้นสุดท้าย เป็นการศึกษาชาวญวนในประเทศไทยทางด้านเศรษฐกิจ สังคม
วัฒนธรรม และการสมาคมลักษณะกับคนไทย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Thesis Title Problems Concerning the Vietnamese in Thailand
From the Reign of King Rama III to the Reign
of King Rama V (A.D. 1824 - 1910)

Name Pussadee Limbasuta Department History

Academic Year 1976

ABSTRACT

The thesis is a historical study of political problems relating to the Vietnamese in Thailand from the reign of King Rama III to the reign of King Rama V (B.E. 2367 - 2453), and in particular, certain problems which were critical to the sovereignty and integrity of Thailand in the reign of King Rama V.

Apart from the introduction and conclusion, the content is divided into 5 chapters. The introduction includes the scope and the significance of the topic, the purposes and benefits derived from this study, research method, as well as pertinent problems. The first chapter states the causes compelling the Vietnamese to emigrate from their own country and factors inducing them to settle down in Thailand from the end of the Ayudhaya period to the reign of King Rama V of the Bangkok period. The second chapter describes the Thai government's views towards the Vietnamese immigrants which finally necessitated the forming of an administrative system for the Vietnamese in Thailand. It also points out problems originating from an obsolete administrative system. The third and fourth chapters detail political problems during the reigns of King Rama IV and

V deriving from the Vietnamese, as a minority Group as well as a source of manpower. The two chapters also analyse problems arising from the Vietnamese as a vital tool to French Imperialism in Laos and Cambodia, bordering the eastern region of Thailand. These problems ended with the loss of the Thai eastern province to France reciprocating with the termination of an extraterritoriality of French Asian subjects which included all Vietnamese then inhabited in Thailand.

The last chapter is a study of the economic, social and cultural roles of the Vietnamese in Thailand and their assimilation into Thai Society.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กิติกรรมประกาศ

นับตั้งแต่แรกที่ผู้เขียนเริ่มค้นคว้าหาข้อมูล จนกระทั่งงานวิจัยชิ้นนี้ได้สำเร็จ ออกเป็นรูปเล่ม ศาสตราจารย์ วิชาสว่างศ์ พงศะบุตร และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุษกร กาญจนจาวี ได้กรุณาให้คำปรึกษาแนะนำ ซึ่งแนวทางแก้ไขข้อบกพร่อง และช่วยเหลือผู้เขียนเป็นอย่างดีเสมอมา ผู้เขียนจึงใคร่กราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้ด้วย

นอกจากนี้ ขอกราบขอบพระคุณ ศาสตราจารย์ รอง ศยามานนท์ และ ศาสตราจารย์ ดร.เพ็ญศรี คุก ที่กรุณาสละเวลาอ่านและตรวจงานของผู้เขียน ตลอดจนให้ผู้เขียนได้ใช้เอกสารที่มีประโยชน์ในการวิจัย ศาสตราจารย์ ชจร สุขพานิช และ คุณโชคก วิชธรรมพูลสวัสดิ์ ที่กรุณาให้ความเอื้อเฟื้อแก่ผู้เขียน

ขอบคุณเจ้าหน้าที่กองจดหมายเหตุนแห่งชาติ หอพระวชิรญาณ กองบรรณสารกระทรวงการต่างประเทศ และห้องสมุดต่าง ๆ ซึ่งได้บริการและให้ความสะดวกในการค้นเอกสาร และขอขอบคุณ คุณสุรางค์ศรี ตันเสียงสม คุณอัมรศักดิ์ อมรวิสัยสรเกษ คุณกุสิต สังข์ร่วมใจ และ คุณภัทรดา ลิ้มพะสุต พร้อมทั้งเพื่อน และน้องทุกคน ที่ได้แสดงน้ำใจช่วยเหลือผู้เขียนอย่างมากในทุก ๆ ด้าน

ในท้ายที่สุด ผู้เขียนขอรำลึกในพระคุณของพ่อและแม่ที่ได้เสียสละกำลังกาย กำลังใจ และกำลังทรัพย์ เพื่อความสำเร็จของลูกในครั้งนี้.

มุสดี ลิ้มพะสุต

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย

๗

บทคัดย่อภาษาอังกฤษ

๗

กิตติกรรมประกาศ

๘

รายการแผนที่ประกอบ

๙

บทที่

บทนำ

1

บทที่ 1 การเข้ามาในประเทศไทยของชนชาวยุวนตั้งแต่สมัยอยุธยา
จนถึงสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

9

ประเทศเวียดนามและความสัมพันธ์กับประเทศไทย

9

ในสมัยกรุงศรีอยุธยาและกรุงธนบุรี

12

ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้นจนถึงสมัยพระบาทสมเด็จพระ
จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

15

สาเหตุและลักษณะที่ชาวยุวนเข้ามาในประเทศไทย

21

การอพยพเข้ามาเพื่อลี้ภัยทางการเมืองและศาสนา

21

การถูกกวาดต้อนเข้ามา

34

จำนวนชาวยุวนในประเทศไทย

40

บทที่ 2 การปกครองชาวยุวนในประเทศไทยตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา
ตอนปลายจนถึงสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

47

ทัศนะของไทยที่มีต่อชาวยุวนที่เข้ามาในประเทศไทย

47

ลักษณะการปกครองชาวยุวนในประเทศไทยตั้งแต่สมัย

กรุงศรีอยุธยาจนถึงสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้า
เจ้าอยู่หัว

56

	หน้า
ปัญหาที่เกิดจากลักษณะการปกครองชาวยุโรปในประเทศไทย	88
ปัญหาชาวยุโรปต่อการจลาจลในสมัยพระบาทสมเด็จพระ นั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว และพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้า เจ้าอยู่หัว	88
ปัญหาเรื่องบาทหลวงฝรั่งเศสมีอำนาจปกครองญวนที่นับถือ คริสต์ศาสนาในประเทศไทย	92
บาทหลวงและกรณีที่ดินคำบลสามเสน	100
บทที่ 3 ปัญหาทางด้านการเมืองการปกครองในสมัยพระบาทสมเด็จพระ จอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้า เจ้าอยู่หัว ซึ่งสืบเนื่องจากชาวยุโรปในประเทศไทย	106
ความขัดแย้งระหว่างพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้า เจ้าอยู่หัว และพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว ในกรณีญวนวังหน้า	106
ปัญหาเรื่องญวนที่คำบลสามเสนคำสุราเถื่อน	118
บทที่ 4 ปัญหาระหว่างไทยกับฝรั่งเศสซึ่งสืบเนื่องจากชาวยุโรปใน ประเทศไทย ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว	131
ปัญหาเรื่องญวนในบังคับฝรั่งเศสตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๒๖ - ๒๔๕๐	139
ปัญหาความขัดแย้งระหว่างไทยกับฝรั่งเศส เรื่องญวนในบังคับตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๒๖ - ๒๔๓๖ (ค.ศ. ๑๘๘๓ - ๑๘๙๓)	139
ปัญหาความขัดแย้งระหว่างไทยกับฝรั่งเศสเรื่องญวนใน บังคับตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๓๖ - ๒๔๕๐ (ค.ศ. ๑๘๙๓ - ๑๙๐๗)	155

	หน้า
ปัญหาฝรั่งเสศคุกคามดินแดนไทยทางภาคตะวันออก	167
๑. กรณีจันทบุรี	167
๒. กรณีพระตะบอง	183
ปัญหาอันสืบเนื่องจากชาวยวนในภาคตะวันออก	
เฉียงเหนือ	205
เรื่องบาทหลวงและคนยวนเข้ารีต	206
เรื่องยวนผู้ร้ายข้ามแดน	223
เรื่องยวนต่อต้านฝรั่งเสศในประเทศไทย	232
ประวัติการบุกรุกดินแดนยวนของประเทศ	
ฝรั่งเสศและการต่อต้านฝรั่งเสศของ	
พวกยวนในเวียคนาม	232
การดำเนินงานของพวกยวนต่อต้านฝรั่งเสศ	
ในประเทศไทย	238
นโยบายของรัฐบาลไทยต่อปัญหายวนต่อต้าน	
ฝรั่งเสศในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสัมพันธไมตรี	
ระหว่างประเทศไทยกับฝรั่งเสศ	256
บทที่ 5 การศึกษาชาวยวนในประเทศไทยในค่านเศรษฐกิจและสังคม	270
การศึกษาชาวยวนในประเทศไทยทางค่านเศรษฐกิจ	270
ลักษณะการประกอบอาชีพของชาวยวนในประเทศไทย	270
ปัญหาทางค่านเศรษฐกิจที่เกิดจากชาวยวนสามแสนค่าสุราเดือน	276
การศึกษาชาวยวนในประเทศไทยทางค่านสังคม และวัฒนธรรม	283
ลักษณะสังคมและความเป็นอยู่ของชาวยวนในประเทศไทย	283
ปัญหาที่เกิดจากการจัดให้ชาวยวนในประเทศไทย	
อาศัยอยู่แบบรวมหมู่	287

	หน้า
ชนบธรรมเนียมประเพณีและศาสนาของชาวญวนในประเทศไทย	293
๑. คนญวนในประเทศไทยและการเผยแพรคริสต์ศาสนา นิกายโรมันคาทอลิก	293
๒. ชาวญวนที่นับถือคริสต์ศาสนาในประเทศไทยและความ ขัดแย้งทางศาสนา	295
๓. ชาวญวนและพุทธศาสนาอันนัมนิกาย ในประเทศไทย	299
๔. ชนบธรรมเนียมประเพณีที่คนญวนนำเข้ามาเผยแพร่ ในประเทศไทย	304
การสมานลักษณะ (Assimilation) คนญวนในประเทศไทย	314
บทสรุป	319
บรรณานุกรม	323
ภาคผนวก	350
ประวัติการศึกษา	374

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายการแผนที่ประกอบ

แผนที่ประเทศไทยและอินโดจีน

หน้า
8

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ความสำคัญของปัญหา

ในการศึกษาเรื่องราวเกี่ยวกับชาวจวนในประเทศไทยนั้น อาจแบ่งประเภทชาวจวนออกได้เป็น ๒ พวก คือ พวกที่เรียกว่า "จวนเก่า" และ "จวนใหม่" ทั้งนี้โดยยึดถือเอาระยะเวลาของการอพยพเข้ามา และปัญหาซึ่งเกิดจากพวกจวนเป็นเกณฑ์ โดยทั่วไปพวกจวนที่เข้ามาในระยะหลังสงครามโลกครั้งที่สองจัดว่าเป็นพวกจวนใหม่ และที่เข้ามาก่อนหน้านี้เป็นพวกจวนเก่า พวกจวนใหม่นี้หรือที่เรียกกันอีกอย่างหนึ่งว่า "จวนอพยพ" ได้สร้างปัญหาสำคัญทางการเมืองนานับประการแก่ประเทศไทยในปัจจุบัน พวกจวนเหล่านี้มีจำนวนมากมายที่ลี้ภัยเข้ามาอาศัยในประเทศไทย เมื่อฝรั่งเศสหันกลับมาฟื้นฟูอำนาจของตน เข้ายึดครองเวียตนามต่อจากญี่ปุ่น ซึ่งถอนตัวออกไปเพราะเป็นฝ่ายพ่ายแพ้สงครามใน พ.ศ. ๒๔๘๘ ส่วนหนึ่งของพวกจวนอพยพเป็นพวกที่สมาคมลับเวียตมินห์ (Viet Minh) (กลุ่มชาวจวนภูชาติที่ฝักใฝ่ลัทธิคอมมิวนิสต์ และได้รับการสนับสนุนจากสหภาพโซเวียตรัสเซีย) ส่งเข้ามาจากเมืองเวียงจันทน์ เมืองหลวงของประเทศลาว ในราวเดือนพฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๘๙ และแยกย้ายกระจัดกันอยู่เป็นกลุ่ม ๆ ทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปัญหาที่ติดตามมาก็คือ พวกจวนเหล่านี้เป็นเครื่องมือของประเทศจักรวรรดินิยมคอมมิวนิสต์ คือ สาธารณรัฐประชาธิปไตยเวียตนามในการคุกคามอธิปไตย บูรณภาพ และเป็นอันตรายต่อความมั่นคงปลอดภัยของไทย

ปัญหาจวนใหม่หรือจวนอพยพเป็นปัญหาสำคัญในปัจจุบัน และเป็นที่น่าสนใจเป็นอย่างมาก สร้างความเข้าใจผิดเกี่ยวกับเรื่องราวของชาวจวนในประเทศไทยหลายประการ ที่สำคัญคือส่วนใหญ่มักเข้าใจกันว่า ชาวจวนทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือซึ่งเป็นอันตรายต่อความมั่นคงปลอดภัยของประเทศนั้นหมายรวมถึงชาวจวนทั้งหมดในเมืองไทย และจวนอพยพเป็นปัญหาสำคัญเพียงประการเดียวที่เกิดจากชาวจวนชนกลุ่มน้อยของไทย นอกจากนั้นยังปรากฏงานวิจัยเกี่ยวกับ

ชาวญวนโดยทั่วไปได้มุ่งสนใจแต่เฉพาะปัญหาชาวญวนอพยพในปัจจุบันเท่านั้น ไม่มีผู้ใดศึกษาเรื่องราวประวัติศาสตร์ความเป็นมาเกี่ยวกับชาวญวนในประเทศไทย ตั้งแต่สมัยแรกเริ่มอย่างจริงจังมาก่อน ส่วนงานทางด้านรัฐประศาสนศาสตร์หรือประวัติศาสตร์ส่วนใหญ่จะกล่าวถึงญวนเก่าเพียงเพื่อเกริ่นนำไปสู่เรื่องญวนใหม่เท่านั้น แม้กระทั่งการศึกษาทางด้านสังคมวิทยา และมานุษยวิทยาก็ไม่ได้สืบเรื่องราวไปถึงพวกญวนเก่ามากเท่าใดนัก ด้วยเหตุดังกล่าวนี้ ผู้เขียนจึงสนใจเลือกศึกษาเรื่องชาวญวนเก่าในประเทศไทยในเชิงประวัติศาสตร์ จากการค้นคว้าในระยะต้น ๆ ได้ค้นพบข้อเท็จจริงมากมายที่สนับสนุนความสำคัญในการวิจัยเรื่องนี้ รวมทั้งเรื่องราวที่ว่าชาวญวนเก่ามีบทบาทในปัญหาสำคัญทางการเมือง การปกครอง และการต่างประเทศของไทย ไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าปัญหาที่เกี่ยวกับชาวญวนในปัจจุบัน

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

ผู้เขียนมุ่งหมายที่จะค้นคว้าหาข้อมูลเกี่ยวกับชาวญวนเก่าในประเทศไทยให้ได้มากที่สุด เพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงว่าชาวญวนมีบทบาทความสำคัญต่อประเทศไทยในฐานะชนกลุ่มน้อยชาติหนึ่งมากหรือน้อยเพียงใด โดยเน้นหนักเรื่องราวเหตุการณ์ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ ๓ ถึงที่ ๕ ซึ่งชาวญวนได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับปัญหาทางการเมือง การปกครอง ซึ่งส่งผลกระทบต่อชนทั้งภายในและภายนอกประเทศเป็นอย่างมาก เป็นการศึกษาเชิงวิเคราะห์ลักษณะและความสำคัญของปัญหาที่เกี่ยวข้องกับชาวญวนเก่านี้ โดยพิจารณาสาเหตุ ความเป็นไป สภาพแวดล้อมของเหตุการณ์ในแต่ละปัญหา และผลกระทบต่อประเทศไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาระหว่างไทยกับฝรั่งเศสในสมัยรัชกาลที่ ๕ อันได้แก่ ปัญหาญวนในบังคับฝรั่งเศส และญวนต่อต้านฝรั่งเศสเป็นสำคัญ

ประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัย

ผู้เขียนคาดหวังเป็นอย่างยิ่งว่างานวิจัยชิ้นนี้จะเป็นประโยชน์ในการศึกษาเรื่องราวของชาวญวนในประเทศไทย กล่าวคือ เพิ่มพูนความรู้ และเสริมสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับความเป็นมาของชนชาวญวนนี้ให้กว้างขวางลึกซึ้งยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในข้อที่ว่า ชาวญวนในไทยมีบทบาทความสำคัญในฐานะชนกลุ่มน้อยมาโดยตลอด และแม้ว่าจะไม่ได้มีความสำคัญต่อประเทศทัดเทียมกับคนจีนในเมืองไทยก็ตาม ก็ได้สร้างปัญหายุ่งยากหลายประการแก่รัฐบาลไทย นอกจากนี้ยังหวังว่าการศึกษาปัญหาเกี่ยวกับชาวญวนเก่าโดยพิจารณาระเบียบวิธีการปกครองชาวญวนที่บกพร่องไม่รัดกุม และแรงกดดันของสภาพแวดล้อมทางการเมืองจากภายนอกประเทศที่เพิ่มขึ้นตามลำดับเหตุการณ์ ตลอดจนแนวโน้มนโยบายที่รัฐบาลไทยปฏิบัติต่อชาวญวนเพื่อแก้ไขปัญหา หรือคลี่คลายความตึงเครียดนั้น จะเสริมสร้างความเข้าใจปัญหาที่เกี่ยวกับชาวญวนในปัจจุบันและเป็นแนวทางในการวางนโยบายที่เหมาะสมเป็นประโยชน์แก่ประเทศชาติยิ่งขึ้น

ขอบเขตและอุปสรรคในการค้นคว้าวิจัย

ผู้เขียนจำกัดขอบเขตของการวิจัยปัญหาที่เกี่ยวกับชาวญวนในประเทศไทยไว้ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ ๓ ถึงที่ ๕ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ตามลักษณะของเหตุการณ์และปริมาณของข้อมูล เน้นหนักเนื้อหาสาระในสมัยรัชกาลที่ ๕ มากกว่าในสองรัชกาลก่อน ทั้งนี้เพราะความสำคัญของปัญหาได้ทวียิ่งขึ้นตามกาลเวลาและสภาพเหตุการณ์แวดล้อม ประกอบกับข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาชาวญวนในรัชกาลนี้มีอยู่เป็นจำนวนมากด้วย

อนึ่ง ในการจัดแบ่งประเภทชาวญวนเป็นญวนเก่าและญวนใหม่ได้พิจารณาจากปัญหาญวนในปัจจุบันเป็นสำคัญ กำหนด พ.ศ. ๒๔๘๘ และ ๒๔๘๙ เป็นเกณฑ์ เนื่องจาก พ.ศ. ๒๔๘๘ เป็นปีที่มีการประกาศพระราชบัญญัติตรวจคนเข้าเมือง ชาวญวนที่เข้ามาตั้งแต่บัดนั้นถือเป็นญวนใหม่ เพราะมีฐานะเป็นคนต่างค้ำ และ

พ.ศ. ๒๔๘๘ เป็นปีที่ชาวจีนจำนวนมากอพยพเข้ามาโดยกลุ่มญวนคอมมิวนิสต์เป็นผู้ส่ง ซึ่งถือว่าเป็นญวนที่สร้างปัญหาขึ้นอย่างแท้จริง ญวนเหล่านี้ทยอยเข้ามาในไทยจนถึงราวค.ศ. ๒๔๘๘ ซึ่งสิ้นสุดสงครามต่อต้านฝรั่งเศสนั้น ผู้เขียนเห็นว่าเกณฑ์การจัดแบ่งดังกล่าวไม่สอดคล้องกับข้อเท็จจริง ในกรณีที่จะพิจารณายึดปัญหาเกี่ยวกับชาวจีนและการอพยพเข้ามา เพราะถ้าจะนับปัญหาชาวจีนโดยตลอดก็จะต้องถือว่าชาวจีนใหม่เข้ามาตั้งแต่ต้นสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เพราะพวกญวนเหล่านี้มีส่วนในการดำเนินการกบฏจากฝรั่งเศสด้วย อาจกล่าวได้ว่า ปัญหาในปัจจุบันมีเค้าเงื่อนเริ่มต้นจากพฤติกรรมของญวนชาตินิยมในรัชกาลที่ ๖ และปัญหาสำคัญเกี่ยวกับชาวจีนเก่าก็ได้สิ้นสุดลงในราวตอนปลายรัชกาลที่ ๕ นั้นเอง ดังนั้น ถ้าพิจารณาตามความหมายของคำว่า "ญวนเก่า" ภัยเหตุดังกล่าวนี้ การวิจัยครั้งนี้จึงมีขอบเขตสิ้นสุดลงในรัชกาลที่ ๕

เป็นที่น่าเสียดายที่การวิจัยครั้งนี้ผู้เขียนไม่สามารถสำรวจหาข้อมูลสนามหรือวิจัยภาคสนาม (Field Research) ได้ ซึ่งโดยทั่วไปแล้ว ควรจะต้องมีการศึกษาเกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยในประเทศ ส่วนใหญ่ใช้ข้อมูลจากผู้เขียนท่านอื่น ๆ ได้นำการสำรวจและสัมภาษณ์มาก่อนหน้านั้นแล้ว โดยเฉพาะจาก นายปีเตอร์ เอ พูล (Peter A. Poole) และ นายบุย กวางตุง (Bui Quauang Tung) ทั้งนี้ เพราะเหตุผลหลายประการด้วยกัน กล่าวคือ ผู้เขียนได้เริ่มทำการวิจัยในระยะที่รัฐบาลไทยกำลังมีปัญหาคึงเกรียบทางการเมืองเกี่ยวกับญวนอพยพ และดำเนินการต่อต้านนโยบายแผ่ลัทธิจักรวรรดินิยมคอมมิวนิสต์ของสาธารณรัฐประชาชนเวียดนามในเมืองไทย ดังนั้นเมื่อผู้เขียนไปสอบถามเพื่อสัมภาษณ์ชาวจีนในที่ต่าง ๆ หลายแห่งปรากฏว่าชาวจีนหลายคนปฏิเสธว่าตนมิได้เป็นคนญวน ถึงแม้ว่าผู้เขียนจะพยายามชี้แจงว่า ผู้เขียนสนใจที่จะค้นคว้าเกี่ยวกับพวกญวนเก่าในแง่ประวัติศาสตร์ มิได้เกี่ยวข้องกับปัญหาทางการเมืองในปัจจุบันก็ตาม ก็ไม่ได้รับความร่วมมือ จึงไม่อาจหาข้อมูลเพิ่มเติมได้

นอกจากนี้ การหาข้อมูลสนามเกี่ยวกับชาวจีนเก่าเป็นเรื่องยาก เนื่องจากญวนพวกนี้ส่วนมาก ใค้อพยพจากแหล่งที่อาศัยเดิม และผสมกลมกลืนกับคนไทยไป

เกือบหมด บุษ กวาง ตุง ชาวญวนจากเวียตนาม ได้เข้ามาทำการคนคว่ำในเมืองไทยราว พ.ศ. ๒๕๐๑ ก็สำรวจได้แต่เฉพาะหมู่บ้านญวนที่นับถือคริสตศาสนา ซึ่งยังคงรวมกลุ่มกันอยู่บาง ๒ แห่งเท่านั้น คือที่ตำบลสามเสน กรุงเทพฯ และที่จันทบุรี ใน พ.ศ. ๒๕๑๐ เมื่อ ปีเตอร์ เอ พูล สัมภาษณ์บาทหลวง และญวนที่นับถือคริสตศาสนาในหมู่บ้านญวน ๑๕๕ แห่ง ก็ได้ตัวเลขที่พอประมาณได้อย่างคร่าว ๆ พูลไม่ได้ศึกษาเรื่องญวนเก่าโดยตรง แต่กล่าวถึงญวนเก่าเพียงเพื่อปูพื้นไปสู่ปัญหาญวนอพยพในประเทศไทย ในการวิจัยครั้งนี้ พูลได้ประสบความสำเร็จอย่างมากในการสำรวจเรื่องญวนเก่าเพราะรัฐบาลไทย ไม่ได้มีข้อมูลเกี่ยวกับญวนพวกนี้เลย นอกจากชาวต่างประเทศทั้งสองท่านนี้แล้ว ยังไม่ปรากฏว่าใครได้มีผู้ใดสำรวจเรื่องราวพวกญวนเก่าอีก อาจเป็นเพราะปัญหาทางการเมืองของไทยเกี่ยวกับญวนอพยพได้เป็นอุปสรรคสำคัญในการวิจัยก็ได้ อย่างไรก็ตามก็เชื่อว่าถึงแม้ไม่อาจสำรวจหาข้อมูลเพิ่มเติมด้วยตนเองได้ก็ตาม แต่ข้อมูลสนามที่ได้มีผู้รวบรวมไว้แล้ว เช่นของ พูล และ บุษ กวาง ตุง รวมทั้งเอกสารชั้นต้นจากกองจดหมายเหตุดและเอกสารชั้นรองก็นับว่ามีคุณค่ามากเพียงพอสำหรับงานวิจัยเรื่องนี้ ซึ่งมีวัตถุประสงค์ที่จะชี้ให้เห็นปัญหาเกี่ยวกับชาวญวนในรัชกาลที่ ๓ ถึงที่ ๕ เป็นสำคัญ ส่วนเรื่องอื่น ๆ เช่น ทางด้านเศรษฐกิจ สังคม โดยเฉพาะเรื่องการสมานลักษณะ (Assimilation) ซึ่งส่วนหนึ่งต้องอาศัยข้อมูลสนามนั้นเป็นเพียงบทเพิ่มเติมประกอบเพื่อให้รู้จักและเข้าใจชาวญวน ตลอดจนปัญหาที่เกิดจากชาวญวนในประเทศไทยได้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น

นอกจากไม่มีข้อมูลสนามแล้ว งานวิจัยชิ้นนี้ยังขาดหลักฐานทางฝ่ายญวน ปัญหาต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับชาวญวนตั้งแต่รัชกาลที่ ๓ ถึงที่ ๕ ได้จากหลักฐานของฝ่ายรัฐบาลไทย และจากฝ่ายฝรั่งเศสในปัญหาที่ฝรั่งเศสมีส่วนเกี่ยวข้องเท่านั้น ในโอกาสต่อไปถ้าผู้ใดสามารถหาหลักฐานทางฝ่ายญวนเพิ่มเติมได้ ก็จะช่วยให้การศึกษเกี่ยวกับชาวญวนเก่าในเมืองไทยสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

วิธีดำเนินการวิจัย

ในขั้นแรกเป็นการค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารซึ่งแบ่งออกเป็นชนิดเอกสาร
 ชั้นต้นหรือปฐมภูมิ (Primary Sources) และเอกสารชั้นรองหรือทุติยภูมิ
 (Secondary Sources) เนื่องจากยังไม่มีผู้ใดศึกษาเรื่องญวนในช่วงเวลา
 คังกล่าวนี้อย่างจริงจังมาก่อน การวิจัยครั้งนี้จึงอาศัยข้อมูลจากเอกสารชั้นต้นเป็น
 ส่วนใหญ่ ซึ่งได้แก่ประเภทจดหมายเหตุ พระราชหัตถเลขา พระราชสาส์น
 จดหมายโต้ตอบ หนังสือกราบบังคมทูล สารตรา คำให้การ บันทึกความทรงจำ
 พงศาวดาร ภูมิ รายงาน สนธิสัญญา ประกาศ และพระราชบัญญัติ ส่วนเอกสาร
 ชั้นรองที่ใ้ประกอบได้แก่หนังสือ บทความ และวิทยานิพนธ์ เอกสารทั้งสองชนิด
 ได้จากแหล่งสำคัญหลายแห่งคือ กองจดหมายเหตุ หอสมุดแห่งชาติ (หอพระวชิรญาณ)
 กองบรรณสารกระทรวงการต่างประเทศ หอสมุดสมเด็จพระยาคำรงราชานุภาพ
 หอสมุดสยามสมาคม หอสมุดคณะอักษรศาสตร์ หอสมุดกลาง และศูนย์เอกสาร
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หอสมุดมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ฯลฯ

ขั้นตอนต่อมาผู้เขียนนำข้อมูลที่ได้อมาพิจารณาวิจจัยและประเมินคุณค่า ด้ความ
 หาข้อเท็จจริงด้วยวิธีวิเคราะห์เชิงประวัติศาสตร์ (Historical Analysis)
 แล้วจึงเรียบเรียงเป็นเรื่องราวพรรณนาความเป็นขั้นสุดท้าย ทั้งนี้โดยพยายามมุ่งหา
 ความถูกต้องและสอดคล้องกับเหตุผลมากที่สุด

คำชี้แจงบางประการ

ในการเขียนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ มีปัญหาประการหนึ่งคือการเลือกใช้ชื่อบุคคล
 และสถานที่ที่เกี่ยวข้องกับญวนซึ่งระบุไว้ในเอกสารภาษาไทย อังกฤษ และฝรั่งเศส
 แตกต่างกัน คือ ออกเสียงไม่ตรงกัน บางครั้งในเอกสารไทยเองก็ยังไม่เรียก
 ไม่เหมือนกันเช่นคำ "Van Than" ไทยเรียก "วันตัน" บ้าง "อวนทิน" บ้าง
 และ "อินทิน" บ้าง ผู้เขียนไม่มีความรู้ทางด้านภาษาญวน ไม่สามารถออกเสียง
 ภาษาญวนอย่างถูกต้องได้ จึงยึดหลักในการเขียนคำที่เป็นภาษาญวนนี้โดยถือตาม

ตัวสะกด และไม่พิจารณาเสียงวรรณยุกต์ เช่น "Ho Duang Dac" อ่านเป็น "โฮ เคื่อง คัก" เป็นต้น ยกเว้นในกรณีที่กำลังกล่าวมีระบุไว้เป็นจำนวนมากในเอกสารฝ่ายไทย หรือเป็นที่ยอมรับใช้กันโดยทั่วไป จึงจะยึดสำเนียงเดิม เช่น "Ham Nghi" อ่านว่า "ฮัมหนี" "Tu Duc" อ่านว่า "ตือตัก" และ "Tu Duc" "Huong Hoa Tham" อ่าน "ฮวง หัวถ่า" เป็นต้น

นอกจากนั้นคำในภาษาไทยหลายคำสะกดต่างกัน ก็ได้เลือกใช้แบบเดียว โดยตลอด เว้นแต่ที่ได้ระบุไว้ในข้อความซึ่งอยู่ระหว่างเครื่องหมายอัฒภาคเท่านั้นจึงใช้รูปเดิม เช่น "พระยาบรรณาสังหนาท" บางครั้งในเอกสารเขียน "บรรลือ" หรือ "บันลือ" นั้นได้เลือกใช้คำแรก เป็นต้น อีกประการหนึ่ง ชื่อหรือพระนามขุนนางพระบรมวงศานุวงศ์ที่สำคัญนั้นได้เรียกกระบุตามยศ ตำแหน่งราชทินนามชั้นสูงสุดซึ่งเป็นที่รู้จักกันโดยทั่วไป ไม่เรียกตามยศในขณะนั้น เช่น สมเด็จพระยาคำรงราชานุภาพ

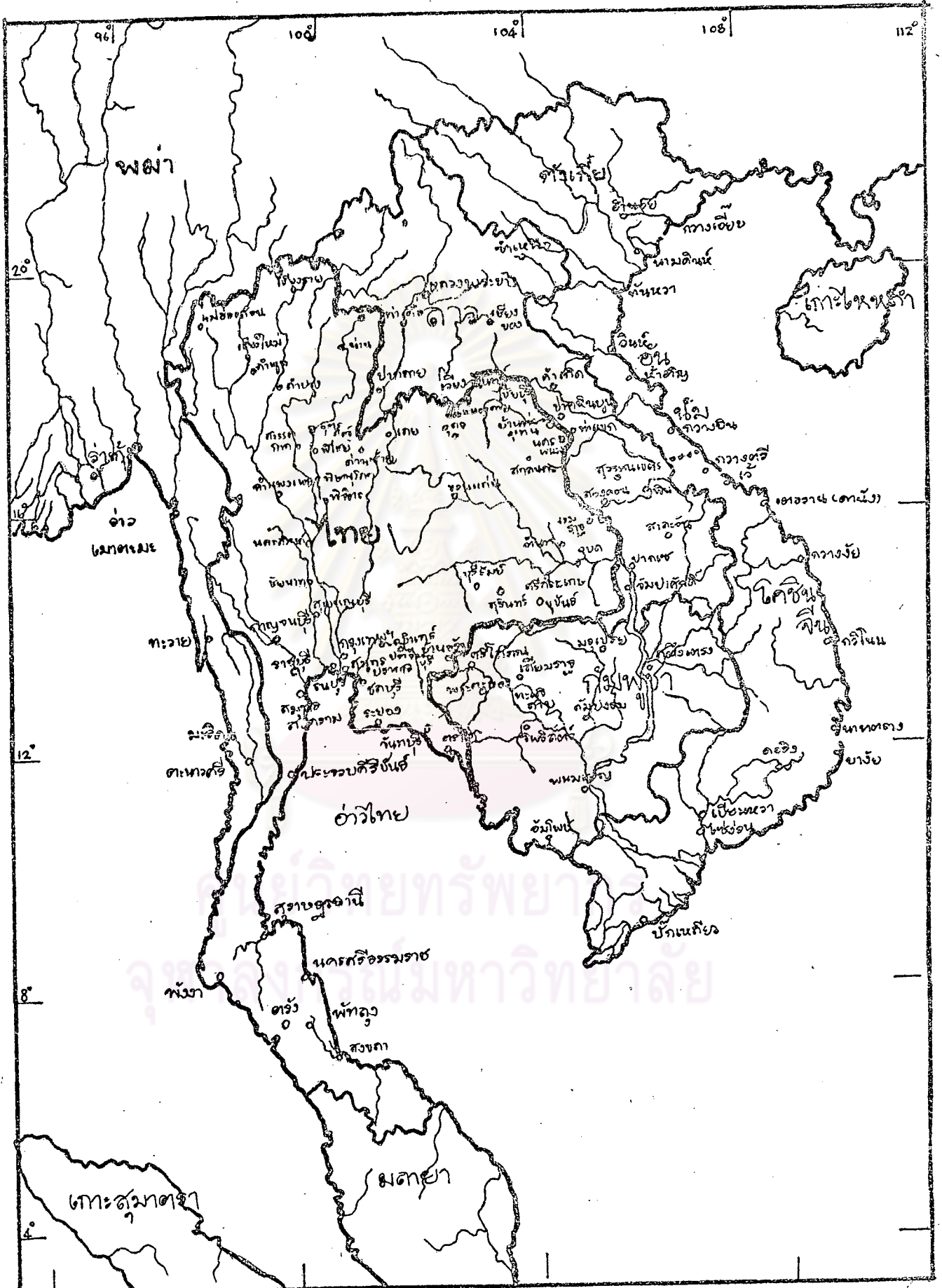
อนึ่ง ผู้เขียนได้ใส่คำย่อในการเขียน และคำย่อในส่วนหลักฐานอ้างอิง เพื่อให้เกิดความสะดวก และประหยัดหลายคำจึงขอเรียนชี้แจงให้เข้าใจดังนี้ด้วย คือ

ก.บ.ส. กต. หมายถึง กองบรรณาสารกระทรวงการต่างประเทศ

กจช. หมายถึง กองจดหมายเหตุแห่งชาติ

และเช่น สมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอกรมหมื่นประจักษ์ศิลปาคม เรียกเป็นกรมหมื่นประจักษ์ฯ และพวุกฎวินที่อาศัยอยู่ที่ตำบลสามเสน เรียกเป็น ญวนสามเสน เป็นต้น

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เขียนชื่อเมืองตามที่ตั้งในรัชกาลที่ 5 จากกรมแผนที่ทหารบก กระทรวงกลาโหม.